

вартості й без заподіяння шкоди їх практичному призначенню. До категорії подільних можна було віднести ділянки землі. Неподільними ж називали речі, які неможливо було розділити на окремі частини, адже вони частково або повністю втрачали свою цінність.

За функціональним призначенням речі поділялися на прості та складні. Прості речі були єдиним самостійним елементом (раб, камінь). Складні речі містили у собі декілька окремих різнорідних деталей (ткацький верстат).

Римськими юристами було визнано поділ речей на родові та індивідуальні. Родові – були ідентичними, тобто речами одного роду. Вони не мали особистої цінності й визначалися за вагою, мірою, числом чи об'ємом. Індивідуальні речі неможливо було замінити іншою річчю, адже вони були унікальними за своїми ознаками.

У сучасній юриспруденції римська класифікація речей трохи зазнала змін, а саме у тому, що людину більше не вважають об'єктом, вона виступає рівноправним суб'єктом правовідносин. За допомогою досліджень та узагальнень римських юристів щодо видів речей, почалися вивчення майнових прав, прав вимоги, права власності та володіння річчю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Основи римського приватного права: підручник. За заг. ред. В.І. Борисової та Л.М. Баранової. Х.: Право, 2008. 224 с.
2. Кирпичов О.А., Соловйова В.В. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Донецьк : Юго-Восток, 2007. 320 с.
3. Підопригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право : підруч. 2-ге вид. К. : Юрінком Інтер, 2009. 528 с.
4. Кудряшов І. В. Римське право: конспект лекцій. М.: Пріор-издат, 2004. 128 с.
5. Римське приватне право: підручник. За ред. І. Б. Новицького, І.С. Перетерського. М.: Юриспруденція, 2005. 448 с.

*Данілейко Поліна Максимівна,
студентка 1-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Некіт К.Г.*

ПРАВОВІДНОСИНИ БАТЬКІВ І ДІТЕЙ В ДАВНЬОМУ РИМІ ТА СУ- ЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Тема правовідносин батьків і дітей є досить делікатною і потребує ретельного вивчення. Розглядати дану проблему на основі минулих часів допоможе розкрити процес формування правового поля, в якому знаходяться

діти на даному етапі розвитку суспільства, а також процес устаткування та узгодження прав та обов'язків батьків щодо дітей.

Якщо говорити про становище дітей у Давньому Римі, то влада над дітьми була практично необмеженою. Діти завжди перебували під повним контролем і владою батька (*in patria potestate*). Взагалі, в Римі існувало два види шлюбу: *cum manu*, де права зокрема жінок теж повністю залежали від *pater familias* та *sine manu*, в якому члени родини були більш незалежними. Проте, що стосується дітей, то їхнє становище в обох видах шлюбу було однаковим [1, с.52]. Зокрема Гай виділяв інститут батьківської влади як національний інститут римських громадян і стверджував з цього приводу, що навряд чи є інші люди, які мали б над своїми дітьми таку владу, яку мають римські громадяни (D. 1. 1. 55) [1, с.53].

Щоб встановити над дітьми батьківської влади існували три основні підстави: 1) дитина повинна була бути народжена в законному римському шлюбі; 2) узаконення; 3) усиновлення. Спершу слід розглянути питання про законність та незаконність шлюбу. Важливим моментом є той факт, що поруч із законним римським шлюбом законом дозволялося також постійне спільне проживання чоловіка і жінки, які мають намір утворити сім'ю, яке називалося конкубінатом (*concubinatus*). Діти, народжені в шлюбі такого виду не набували статусу законних, батько для таких дітей вважався чужим, вони не мали права на аліменти і батьківська влада на них не поширювалася. Проте згодом з'явилася можливість, хоча лише за бажанням батька, узаконити дитину та надати їй права дітей, народжених у шлюбі. Якщо ж дитина народжувалася у законному римському шлюбі, то батьком вважався той, хто був чоловіком матері, адже мати дитини була завжди відома, незважаючи на наявність чи відсутність шлюбу. Але навіть в такому випадку існували певні виключення та умови: дитина повинна була народитися не раніше ніж 6 місяців після укладання шлюбу та не пізніше 10 після його припинення [1, с.52].

Якщо переходити до розгляду такої підстави набуття влади над дітьми як усиновлення, то у давні часі головною функцією цього явища було збільшення робочої сили в сім'ї та досягнення політичних, династичних та економічних амбіцій. Як приклад можна зазначити той факт, що завдяки усиновленню плебей набував статус патриція, а вершник – сенатора.

Звичайно для усиновлення також був певно визначений перелік вимог:

- 1) право усиновлювати надавалося тільки чоловіку (дружина могла усиновлювати тільки у випадку, якщо вона втратила власну дитину);
- 2) різниця у віці між усиновлюваним та усиновлювачем повинна була бути не менше 18 років;

3) усиновлювач мав бути правоздатним.

Також у Римі виділяли дві форми усиновлення, а саме мова йде про арогацію (*arrogatio*), тобто усиновлення повністю правоздатних осіб, повнолітніх, та адопція (*adoptio*)—для осіб, що перебували під владою іншого *pater familias*. Важливим моментом, стосовно адопції є те, що вона здійснювалася чітко визначеним шляхом за Законами XII таблиць, що становили собою процес потрібної маніпації: батько тричі продавав свого сина, довірений особі, а той в свою чергу, двічі відпускав його на волю. Для молодшого сина було достатньо однієї маніпації [1, с.53]. В римській імперії існував протилежний маніпації процес, такий як еманіпація, згідно з яким, з дозволу батька син ставав особою свого права, але в такому випадку втрачав право на спадком в колишній сім'ї. Також існували й інші причини припинення батьківської влади над дітьми: 1) смерть підвладного або смерть *pater familias*; 2) втрати обох або когось одного громадянства; 3) позбавлення батьківської влади *pater familias*. Тобто з усього цього стає зрозумілим, що діти були підвладні лише батьку, голові родини, а що стосується матері, то вона не мала ніякої влади над дітьми.

Розглядаючи дану проблему з погляду сучасності, то в такому випадку простежуються дійсні зміни, які відбулися внаслідок еволюції суспільства та розвитку права.

Якщо говорити про підстави, за якими визначається походження дитини, то згідно ст.122 СКУ дитина, яка зачата і народжена у шлюбі, походить від подружжя. Походження дитини від подружжя визначається на підставі Свідоцтва про шлюб та документа закладу охорони здоров'я про народження дружиною дитини. У випадку, коли дитина була народжена не у шлюбі, то її походження визначається за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою (ст. 126 СКУ), а за відсутності заяви батьківство визнається за рішенням суду. У процесі розвитку суспільство отримало безліч можливостей стати батьками за допомогою новітніх репродуктивних технологій, у тому випадку, якщо чоловік або жінка не мають змоги народити власну дитину. В такому разі, подружжя теж визначається батьками дитини за спільно узгодженою поданою заявою. Батьки дитини мають однакові права, обов'язки та заборони стосовно дитини, законодавством встановлено, що жоден з батьків не має будь-яких переваг. Законом України «Про охорону дитинства» визначено наступне: батьки, або особи, що їх замінюють, мають право і зобов'язання виховувати дитину, піклуватися про її фізичний та духовний розвиток, про її здоров'я, готувати її до самостійного життя. Але найважливішим є те, що у порівнянні з минулими часами, ніхто і ніколи не має права принижувати гідність і честь дитини, застосовувати до неї фізичне

покарання, або якимось чином негативно впливати на неї. Будь-яка з перелічених дій карається законом. В таких випадках також з'являється ризик позбавлення батьківських прав, наслідком чого є передання неповнолітньої дитини до державних органів опіки, або усиновлення її в порядку визначеним законом. Якщо говорити про громадянство дитини, то вона набуває його від своїх батьків. Те саме стосується також прізвища дитини. І навіть внаслідок розірвання шлюбу або визнання його недійсним не є підставою для зміни прізвища дитини.

Ст.150 СКУ визначає обов'язки батьків щодо виховання дітей:

1. Батьки зобов'язані виховувати свою дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї родини.
2. Батьки повинні з повагою відноситися до своєї дитини
3. Якщо батьки віддали дитину на виховання іншим особам, то це не означає, що вони припиняють про неї піклуватися.
4. Забороняються будь-які види фізичного покарання щодо дитини, примушувати її до чогось теж.
5. Батьки зобов'язані утримувати дитину поки вона не стане повнолітньою особою.

Наприкінці зазначимо, що ми порівняли правове становище батьків і дітей у Давньому Римі та станом на сьогоднішній день. Як висновок слід виділити, що у найдавніші часи батьківська влада над дітьми була безмежною, батьки були нерівними в аспекті, який стосується розподілу прав і обов'язків щодо дітей. Діти підлягали фізичному насиллю, продажу в рабство, і взагалі застосовувалися більше як робоча сила в родині, зокрема про це свідчить усиновлення, причинами якого були не душевні позови, а корисні цілі. Діти не мали права навіть захищати свої права через заборону подавати позови на батьків, які принижують їхню честь і гідність, навіть не мали право вільно вступати в шлюб. Якщо вже оцінювати ситуацію на даний час, то діти розглядаються як об'єкт любові та мають велику цінність у суспільстві. Спектр прав та обов'язків батьків щодо дітей визначений розумним та об'єктивним шляхом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борисова В.І. Основи римського приватного права. Х.: Право, 2008. 224 с.
2. Глиняний В.П. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. 7-ме вид. К: Істина, 2012. 268 с.
3. Сімейний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2947>
4. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96>
5. Обов'язки батьків щодо виховання дитини. URL: <https://urist-ua.net/>

*Драганова Дарія Сергіївна,
студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: д.ю.н., професор Давидова І.В.*

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ШЛЮБУ У РИМСЬКОМУ ПРАВІ

Актуальність питання шлюбу є досить поширеною в теперішній час. Вивчення особливостей римського шлюбу зберігає актуальність і донині, оскільки сучасне шлюбне право європейських країн ґрунтується насамперед на розуміннях юридичного споріднення, до того ж Сімейний кодекс України увібрав в себе категоріальний апарат з римського приватного права.

Метою даної роботи є розкриття поняття шлюбу, його основних ознак та види шлюбу.

Шлюб – як суспільно визнана та підтверджена державою форма співжиття чоловіка та жінки пройшов тривалий історичний розвиток. Римське приватне право розробило особливу концепцію розуміння шлюбу як договору, що покладено в основу розуміння поняття шлюбу в багатьох країнах.

Римський шлюб – союз чоловіка та жінки, союз на все життя, спілкування, засноване на праві божому та людському.

Розвиток шлюбних відносин у Стародавньому Римі пов'язаний з історичними умовами, у яких розвивалися римське суспільство та римська сім'я. Архаїчне римське суспільство прагнуло ідеалізувати сім'ю. Римські юристи досить ідеалістично визначали шлюб. Наприклад, Модестін писав: «Шлюб є союз чоловіка і жінки, спільність всього життя, єднання божественного і людського права» (Дигести Юстиніана. 23.2.1). Між тим, в усі часи рабовласницької держави дружина, жінка ніколи не займала рівного з чоловіком, мужем становища. Вона завжди знаходилася в залежності від батька, чоловіка, брата, опікуна тощо. Йдеться не про традиційну моральну чи фактичну залежність, а про правову нерівність.

Римському праву були відомі два види шлюбу:

1) *matrimonium iustum* – «законний шлюб» шлюб, який укладався відповідно до норм цивільного права і допускався лише між римськими громадянами, які володіли *jus conubii* (право вступати в шлюб). Цей шлюб укладався в спеціальних, визначених законом формах і породжував усі передбачені правом особисті та майнові відносини між подружжям. В